

KLOBOUKY NEJEN PRO PANÍ RADOVOU

Miroslava Burianová

Příspěvek se věnuje historii a typologii klobouků v kontextu historického vývoje dvacátých až padesátých let 20. století. Vychází především z reprezentativního souboru několika desítek klobouků z pozůstalosti rodiny ministerského rady Jana Oldřicha Kalhousa, ale i dalších klobouků uložených ve sbírce novodobé módy Národního muzea. Značná část klobouků a pokrývek je označena štítkem pražského modistického závodu Karly Staňkové-Sodomové. Příspěvek je také zajímavou sondou do životního stylu rodiny, která patřila mezi prvorepublikovou elitu.

Klíčová slova: móda, klobouk, čepec, čelenka, odívání, první republika

SÉRIOVOST V ATELIÉROVÉ TVORBĚ SCHLATTAUEROVA A JAROŇKOVA DÍLNA A JEJICH PŘÍSTUP KE TVORBĚ GOBELÍNŮ

Kamila Valoušková

Příspěvek je věnován tvorbě gobelínů dvou umělecko-řemeslných dílen, založených v jednom regionu (Zašová, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm) v průběhu krátkého časového období. Nastiňuje a srovnává jak celkový přístup k tvorbě v obou dílnách, tak výtvarný charakter zde vytvářených gobelínů. V rámci celkové produkce gobelínů se pak zabývá otázkou replikování jednotlivých děl a poukazuje na ta díla, která patřila k nejčteněji tkaným a se kterými se opakovaně setkáváme ve veřejných i soukromých sbírkách. V textu je poukázáno na skutečnosti, na jejichž základě lze rozpoznat novější repliky od prací z rané tvorby gobelínové dílny.

Klíčová slova: gobelín, tapiserie, Moravská gobelínová manufaktura, Rudolf Schlattauer, Alois Jaroněk, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm

PŘEDLOHY BYTOVÉHO TEXTILU GOBELÍNOVÝCH A KOBERCOVÝCH DÍLEN VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ ZHOTOVENÉ DO ROKU 1945 VÝSLEDKY ANALÝZY OBSAHU FONDU ÚSTŘEDÍ UMĚLECKÝCH ŘEMESEL PRAHA – GOBELÍNOVÉ A KOBERCOVÉ DÍLNY VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ ULOŽENÉHO V ZEMSKÉM ARCHIVU OPAVA

Olga Méhešová

Příspěvek vychází z analýzy doposud nezpracovaného archivního fondu Ústředí uměleckých řemesel Praha – Gobelínové a kobercové dílny ve Valašském Meziříčí v Zemském archivu v Opavě a podává kompletní přehled předloh bytového textilu (zejména koberců) zhotovených za vedení dílen jejich prvními řediteli, malíři Rudolfem Schlattauerem (1898–1915) a Jaro Kučerou (1922–1945). Údaje zjištěné z rozboru fondu, které zpřesňují a doplňují dosavadní poznání historie první gobelínové a kobercové dílny a školy v českých zemích, jsou zapracovány do úvodní části příspěvku. Příspěvek vychází z analýzy doposud nezpracovaného archivního fondu Ústředí uměleckých řemesel Praha – Gobelínové a kobercové dílny ve Valašském Meziříčí v Zemském archivu v Opavě a podává kompletní přehled předloh bytového textilu (zejména koberců) zhotovených za vedení dílen jejich prvními řediteli, malíři Rudolfem Schlattauerem (1898–1915) a Jaro Kučerou (1922–1945). Údaje zjištěné z rozboru fondu, které zpřesňují a doplňují dosavadní poznání historie první gobelínové a kobercové dílny a školy v českých zemích, jsou zapracovány do úvodní části příspěvku. Ten je první syntetizující prací o výrobě koberců v tamější manufaktuře, jejíž produkce představovala kvalitní rukodělnou alternativu k dobové průmyslové výrobě bytových textilií. Mezi návrhy a patronami jsou zastoupeny práce významných malířů,

designérů a architektů, kteří reflektovali soudobé výtvarné umělecké trendy od secese po funkcionalismus. Vedle progresivních děl označovaných jako „moderní“ se objevují také historizující – orientální i slohové – dezény.

Klíčová slova: Moravská gobelínová manufaktura, kobercová výroba, Rudolf Schlattauer, Jaro Kučera, vázané koberce, orientální koberce, secese, národní dekorativismus, art deco, funkcionalismus

TAPISERIE ZE SBÍREK UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉHO MUSEA V PRAZE

Martina Lehmannová

Uměleckoprůmyslové museum v Praze realizovalo konzervaci tapiserií a liturgických textilií ze svých sbírek. Projekt byl příležitostí věnovat se nejen materiálu, ale i o ikonografii objektů a jejich historii před tím, než byly začleněny do sbírky muzea. Článek se zaměřuje na tapiserie. Většina z nich přešla do vlastnictví muzea v důsledku tzv. Benešových dekretů v letech 1945–1948. Většina z nich byla restaurována předchozími majiteli. Lze mezi nimi najít příklady nahrazení chybějících dílů kusy z jiných artefaktů (např. tapiserie Aeneas a Dido). Tento způsob restaurování se používal zejména v 19. století. Některé tapiserie byly restaurovány pomocí prostého vyplnění chybějící části textilií, přičemž povrch této textilie byl namalován, a to především temperou (např. tapiserie Triumf Mordecaie). Při konzervování 2015–2016 byly tyto opravy přijaty jako součást historie objektů. Jedna tapiserie byla opravena pomocí viskózových nití, nicméně tento materiál byl odstraněn a nahrazen vlnou a hedvábím (Verdure a Parrot). Technika konzervování, která byla provedena v letech 2015–2016, využila techniky všívání vlněných nebo hedvábných nití do „skeletu“ podšívky.

Klíčová slova: tapisérie, verdura, Uměleckoprůmyslové museum v Praze, konzervování, restaurování, sběratelství

MÓDNÍ ATELIÉR ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY V BRNĚ ALTERNATIVA SOCIALISTICKÉ KONFEKCE

Andrea Březinová

Malosériová produkce módních ateliérů Ústředí lidové umělecké výroby (ÚLUV) nabízela v dobách socialismu vítanou alternativu k nefungující a málo pružné oděvní produkci gigantických znárodněných podniků. Přestože počet oděvních designerek, které se v pražské a brněnské pobočce po čtyři desetiletí navrhování kolekcí věnovaly, je až neuvěřitelně nízký, vytvořily bohatou škálu modelů transformujících lidový oděv a tradiční řemeslo do podoby moderního designu. Klíčovou roli v tomto procesu sehrálo skvělé zázemí, o které se návrhářky mohly opřít: vlastní dílny s tkalcovskými stavy, kde bylo možné utkat malé metráže, vynikající desinatéry a síť původně soukromých domácích dílen v regionech. Prvotřídní přírodní materiály a promyšlené střihy vynikaly svou nadčasovou kvalitou. Experimentální náboj, který vnesli výtvarníci do zpracování modelů zejména v šedesátých letech, dal tradičním textilním technikám nové impulsy. V současné době se k původním ideálům ÚLUV mladí oděvní designéři vrací a nacházejí v nich mnohé inspirace.

Klíčová slova: Ústředí lidové umělecké výroby, oděvní design, lidový oděv, tradiční řemeslo, textilní techniky Fashion studio at the

MODROTISKOVÁ ODĚVNÍ TVORBA POD VEDENÍM ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY

Klára Binderová

Studie pojednává o české oděvní tvorbě v období od konce padesátých do počátku devadesátých let 20. století. Přibližuje jednu z alternativ průmyslové produkce, jejíž mimořádnost spočívá v díle vycházejícím z podstaty a hodnot tradiční venkovské kultury, která zároveň respektuje soudobé módní trendy a vytváří luxusní účelné zboží. Z tradičních textilních technik uplatňovaných v Ústředí lidové umělecké výroby byla zvolena práce s modrotiskem, která je sledována z několika úhlů. Charakterizován je vývoj modrotiskové oděvní tvorby po dobu existence ústředí, a zároveň je nahlíženo do zákulisí organizace a ukázáno, v jakých podmínkách a jakým způsobem dané výrobky vznikaly.

Klíčová slova: modrotisk, Ústředí lidové umělecké výroby, oděvní tvorba, dílna Jochových, Arnoštka Eberhardová

PROJEV SVÉRÁZOVÉHO Hnutí V ČESKOSLOVENSKÉ PŘEDVÁLEČNÉ TEXTILNÍ VÝROBĚ

Klára Lukášová

Článek se zabývá vzory v lidovém umění vytvořenými ve druhé polovině 30. let 20. století a jejich použitím v textilním tisku. V době hrozby nacismu bylo obnoveno hnutí za obranu lidového umění za účelem propagace českých ženských krojů oproti populárním „dirndl“ – oděv německých žen inspirovaný bavorskými a tyrolskými lidovými oděvy. Firma Josefa Sochora ze Dvora Králové byla jedním z prvních výrobců, kteří se snažili vytvořit levnou průmyslově vyrobenou textilii potištěnou národním vzorem. Továrny Sochor představily v roce 1936 sbírku tištěných oděvních textilií označených jako „šohajka“. Na základě výzkumu zaměřeného na vzorníky uložené v Muzeu textilu v České Skalici, které je pobočkou Uměleckoprůmyslového musea v Praze, autorka srovnává „šohajku“ a německý „dirndl“ a nastiňuje vývoj tisku motivů lidového umění. Tyto tisky byly vyrobeny v průběhu celého období německé okupace v několika variantách a zůstaly populární také v prvních letech po druhé světové válce.

Klíčová slova: svérázové hnutí, móda, textilní průmysl, firma Sochor ve Dvoře Králové nad Labem, šohajka, dirndl, první republika

PO OBĚDĚ SOBĚ LEHNI, PŘES HODINU NIČÍM NEHNI K FENOMÉNU VYŠÍVANÝCH NÁSTĚNNÝCH KUČAŘEK

Vlastimil Havlík

Mnoho městských a venkovských domácností v západní a střední Evropě a Skandinávii bylo na konci 19. století a v první polovině 20. století vyzdobeno vyšívanými závěsnými dekoracemi na kuchyňskou stěnu. Jedná se o práce v kategorii bytový textil do kuchyní. Tyto textilie mohou být považovány za odraz změn ve způsobu života obyvatel měst a následně i ve venkovských oblastech, změny v chodu domácnosti, role žen v nich průběhu tohoto období v městských i venkovských oblastech a fenoménu „kultury každodenního života.“ Ukazují vliv městského způsobu života na život na venkově, ale také projev pronikání městského kýchče do venkovského prostředí. Kuchyňské chrániče zdí měly vedle estetické či dekorativní funkce též funkci praktickou. Chránily zeď před kontaminací a zakrývaly špinavé nebo poškozené části zdí. Byly vyšívány na zvláštním odbarveném prostěradle nebo na bavlněném plátně obdélníkového tvaru. Rozměry vyšívaných závěsných motivů na

kuchyňské stěny oscilovaly kolem rozměrů 80 × 50 cm. Většina závěsných motivů byla kombinací vizuálního ztvárnění a textu. Zdrojem ilustrací a textů závěsných motivů byly zejména tradiční hodnoty, křesťanská víra, mladí lidé, naděje, láska, vztah milenců, morálka či spořádané manželství. Patří mezi ně hodnoty spojené s rodinou, s jejím řádným fungováním, s hospodářstvím domácnosti, řádem, čistotou nebo kulinářským uměním. Šlo tedy především o hodnoty spojené se „světem žen“, resp. o hodnoty prosazované a vyžadované ženami.

Klíčová slova: bytové textilie, výšivky, témata výšivky

VZESTUPY A PÁDY ČESKÉHO HEDVÁBNICTVÍ ZAPOMENUTÉ DĚJINY CHOVU BOURCE MORUŠOVÉHO V ČESKÝCH ZEMÍCH

Jan Šejbl

Studie představuje na základě literatury a archivních pramenů dějiny chovu bource ve světě, a především v českých zemích. Charakterizuje jednotlivá období snah o zavedení chovu bource morušového v Čechách od 17. století do současnosti. Období vzestupu a zájmu o chov bource často střídalo úpadek a nezáměr. Na základě ekonomických a politických podmínek můžeme sledovat období rozvoje hedvábnictví od počátků v 17. století přes první podporu ze strany státu v období vlády Marie Terezie a Josefa II., činnost italských podnikatelů v první polovině 19. století, rozvoj hedvábnických spolků v šedesátých letech 19. století, období první republiky i protektorátu a snahy poválečné po nedávnou minulost a současnost. Závěr studie upozorňuje na potenciál chovu bource morušového z hlediska výzkumného a vzdělávacího.

Klíčová slova: hedvábnictví, bourec morušový, hedvábí, textilní průmysl, Bombyx mori